

Milyen színű a székely zászló?

INTERJÚ A csíksomlyói búcsúra készül egy székely történelmi zászlósor

A székely szimbólumok felkutatására és népszerűsítésére különített el tizenkétezer lejt Hargita Megye Tanácsa (HMT) október 30-i ülésén. Már korábban megalakult a Székely Címer-, Pecsét- és Zászlótörténelmi Munkacsoport a megyei tanács kezdeményezésére, illetve Mihály János történész, a Hargita Megyei Hagyományőrző Forrásközpont munkatársa ötletére. Őt faggattuk a kutatásról.

– Mennyire voltak fontosak a székelyek életében a szimbólumok?

– A szimbólumok régi idők óta jelen voltak és voltak azok a székely ember mindennapjaiban és ünnepeiben. Címere, pontosabban címerai a székelyeknek már a v. egyesházi királyok idejében (1301–1526) voltak. A szakirodalom két székely címet tart számon, az úgynevezett régi székely címet: a pajzsra egy pánccéloz kard egy egyenes kardot tart, a kardba húzott koronával, középe táján egy szív és felette medvefej, valamint az úgynevezett új székely címet: kék mezejű pajzsra aranypap és megújuló ezüsthold. Az utóbbit egy vélemények szerint Zsigmond király adományozta székelyeknek a régi címer helyett 1437-ben, ez azonban nem bizonyítható. A régi székely címer története is tisztázatlan. Az adatok hiányában ismeretlen használatának kezdete, de a későbbi története is. Mindkét címer kézzelfogható emlékei azonban fellelhetők Székelyföld középkori eredetű templomaiban. Udvarhelyszéken Bögözben és Székelydályában, Csíkszentmihályon és Rákoson, hogy csak a legismertebbeket említsem. Az új székely címer használata az Erdélyi Fejedelemség korában vált általánossá, először 1590-ben bukkant fel Báthori Zsigmond fejedelmi pecsétjében. Ez a pecsét az erdélyi három „nemzet” – a szász, a székely és a magyar nemesség – szimbólumait fogja össze. A székely szimbólumok azóta jelen vannak Erdély címerében. Az 1867. évi kiegyezést követően Erdély címe bekerült Magyarország közép-címerébe, s az első világháború után Románia címerébe is, amelyet magyar heraldikus, Köpeczi Sebastyén József tervezett 1921-ben. A székely szimbólumok alkotóelemei voltak Hargita megye 1989 előtti címerének, alkotóelemei a maiak is, Kovászna megye címe pedig lényegében a történelmi Háromszék címerével azonos.

Fotó: Balázs Odion

Mihály János történész, helytörténész, tudományos szakreferens. 1964. szeptember 13-án született Lövétén. Középiskolai tanulmányait a marosvásárhelyi Pedagógiai Líceum képzőművészeti szakán végezte 1982-ben, egyetemi tanulmányait pedig 2000-ben a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem történelem szakán (2001-ben honosította diplomáját a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetemen). Számos tudományos kutatás, publikáció köthető nevéhez, jelenleg a Székelyudvarhelyen működő Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont Tudományos Kutatói és Tudománynépszerűsítő Iroda munkatársa.

– Mi a helyzet a zászlókkal?

– Ami a székelyek által használt zászlókat illeti, bár több mint bizonyos, hogy voltak hadi zászlóik, adataink még hiányosabbak, mint a címerek esetében. Kétszínű valószínűleg a királyt képviselő székely ispán zászlaja alatt, később, amikor a székely szék önkormányzata megerősödött, a vár megyékhez hasonlóan, minden szék a saját zászlaja alatt vonult hadba. Külön zászlaja volt a székely gyalogságnak és lovaságnak. Nagyon szerencse, hogy néhány Erdélyi Fejedelemség korabeli hadi zászló rajza ránk maradt. Ezek között vannak olyanok, amelyekben a régi vagy az új székely címer elemei fordulnak elő többnyire azonban a Báthori-címerrel vannak díszítve.

– Milyen különbségek vannak a székely szimbólumok terén a székelyek között?

– Nézzük, kézzelfogható különbségek vannak. És mindig is voltak. Elég, ha csak a XVIII. század második felében megjelent székely pecsétet – amelyek többnyire megegyeznek a korabeli címerekkel – összevetjük egymással. Ezek mindenikén – Maroszákat kivéve – fellelhető a székelységet jelképező nap és hold. A zászlók terén is hasonló a helyzet, tehát a változatoság. Jó példa erre a II. Rákóczi Ferenc akaratát rögzítő, 1707. évi forrásunk, amely a székely szék zászlóira vonatkozik. Eszerint a fejedelem óhaja, hogy Udvarhelyszék korábban veres zászlajának

fele lenne veres, fele pedig kék. Háromszék zászlaja lenne veres-fehér. Csíkszéké sárga-fehér, Maroszáké zöld-kék, Aranyosszéké pedig violaszín-fehér. A testőrszázad, a korabeli szóhasználattal élve lejbcompánia zászlaján pedig egyfelől lenne a fejedelem címe, másfelől a széké. Ez a forrás, amely valószínűleg korábbi gyakorlatot tükröz, egy vértelmű bizonyíték annak, hogy a mindenkor hatalom befolyással bíró zászlók küllemére. 1990 után a Székelyföldön két zászló használata vált általánossá. Az egyikkel, kék alapon aranypap és ezüsthold, az agyagfalvi ünnepségeken találkoztam először. A piros-fekete színnel pedig a csíksomlyói búcsún. Ennek a zászlónak, bár sokan esküsznek rá, a történelmi előzményeit nem ismerjük, elterjedése nagyjából Csík–Gyergyó vidékére és a Kászónokra korlátozódik. Ezt a két színt néptáncegyüttesek és sportklubok is szívesen tűzték emblémáikra az 1950-es évektől kezdődően. A 1970-es évekbeli Hargita Kalendáriumok borítóján is ez volt látható,

nem csoda, ha az emberek emlékezetébe a két szín annyira beivódott. Amint már említettem, ilyen színű zászlót azonban nem ismerünk a székely múltból. Aki jól ismeri a csíki népviseletet, az hamar rájön, hogy ez a két szín honnan származik. Már a Székely Nemzeti Tanács kék-aranykék zászlója lobog sok-sok székely önkormányzat épületének homlokzatán. Ennek a zászlónak a szakmai megalapozottsága, bár kisebb-nagyobb pontosítás végrehajtása szükségeltetné rajta. Tervezője, a néhai Kónya Ádám, az egykori sepsiszentgyörgyi polihisztor, tudós tanár, amikor megtervezte a 17. század elejéről ismert székely hadi zászlók rajzait, színeit is szem előtt tartotta.

– Ho gyan halad a Székely Címer-, Pecsét- és Zászlótörténelmi Munkacsoport a munkával?

– Mivel a közvélemény néhány cikken és rövid rádióhíren kívül a munkacsoport tevékenységéről és az előzményekről csak részben értesülhetett, egy kicsit bővebben

szólanék ezekről. Jómagam közel egy évtizede foglalkozom a székely hadi zászlók történetével, és így jutottam el a székely zászlók kérdéséhez. Intézményünk, a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpont, a civil szervezet is megkezdte azzal az ötlettel, hogy a székely szimbólumok körül felmerült nézetkülönbségeket tisztázandó lenne konferenciát szerveznünk. A konferencia a mi szerkesztésünkben ugyan elmarad, de nyomatásban hamarosan megjelentetünk egy kis kiadványt, amely a székely szimbólumokkal kapcsolatosan a legfontosabb kérdéseket próbálja tisztázni, sőt útmutatásokat is tartalmaz a helyhatóságok számára arra vonatkozóan, hogyan készíthetik el saját címereiket. A témával kapcsolatosan Hargita Megyei Tanácsának elnökével, Borboly Csaba úrral több levelet is váltottunk, és egyetértettünk abban, hogy érdemes lenne összegyűjteni a régi székely címereket, jelképeket és ezek kinagyított másolataiból állandó kiállítást létesíteni a megyei tanács épületében, amit vándorjelleggel esetleg más településekre, akár a testvérmegyékbe is elvihetnénk, egyben a világhálóra is kihelyezhetnénk. Úgyanakkor fölmerült egy úgynevezett székely történelmi zászlósor felállításának lehetősége is, amelynek kiállítása, ünnepeink alkalmával körbevitelle nagyon jó, a közösségi összetartozást erősítő lehetőség lenne. Ez után kaptam a felkérést az elnök úr részéről, hogy a székelyföldi szakemberek, történészek bevonásával alapítsunk egy olyan munkabizottságot, amely a fent már jelzett célok elérésében hajlandó tevékenykedni. Szeptember 24-én megalkult a Székely Címer-, Pecsét- és Zászlótörténelmi Munkacsoport, amely olyan szakembereket tudhat magá mögött, mint Marosvásárhelyről Pál-Antal Sándor történész, Sepsiszentgyörgyről Szekeres Attila heraldikus és Székelyudvarhelyről Zepeczner Jenő történész, az alakuló ülést Székelyudvarhelyen tartották. A megbeszélésen azt is a tervbe vették, hogy a jövő évi március 15-i ünnepek alkalmából székely közigazgatási pecsétet, címereket bemutató kiállítás nyíljon Csíkszeredében, ezt követően pedig a többi székelyföldi megyébe, valamint ezek testvérmegyéibe vándorolna a tárlat. A csíksomlyói búcsúra készül egy székely történelmi zászlósor, amely elsősorban ünnepnapok használatban válhat közzismertté. Elhangzott az is, hogy az elképzelés megvalósítására Kovászna, Maros és Hargita megye tanácsa a legilletékesebb, valamint a hozzájuk rendelt kulturális intézmények, amelyek a munkacsoportban tevékenykedő szakembereket minden eszközükkel segítik. Borboly Csaba elnök úr a munkacsoport és a megyei tanács közötti kapcsolattartás felelősségévé Túros Eszter művészettörténészt jelölte ki.

– Mikor mondhatják azt, hogy teljesítették küldetésüket, nincs több munkájuk ebben a munkacsoportban?

– Olyan kérdés ez, amelyre most, a kezdetek kezdetén még nem tudom a választ. Egyelőre tisztázódott az, hogy ki melyik székely területén végzi a gyűjtőmunkát. A levéltári kutatások is beindultak, s a munkacsoport a nagyközönség előtt is bemutatkozhat konferenciával.

Kérdeztett: B. Sz. S.